

Mat åt alla med ekologiskt lantbruk?

- ▶ *Ekologiska jordbruksmetoder kan snabbt och billigt höja skördarna för småbrukare i den fattiga världen, där matproduktionen behöver öka.*
- ▶ *Därför är ekologiskt lantbruk en del av lösningen på världsförsörjningen, trots att det ger sänkta skördar i den rika världen.*
- ▶ *Livsmedelsförsörjning handlar bara till en liten del om skördenivåer, mer om rättvisare fördelning, minskat svinn och slöseri, och långsiktigt uthålliga produktionsmetoder.*

Världens befolkning är nu 7 miljarder och beräknas öka med en tredjedel till drygt 9 miljarder 2050.¹ Nästan en miljard människor beräknas idag vara undernärda (får otillräckligt med mat) och över två miljarder uppskattas ha näringsbrist (får inte alla nödvändiga näringsämnen). Trots FN:s mål om att halvera hungern har de undernärda istället blivit fler de senaste åren.²

Snedfördelad konsumtion

Den ökande undernäringen beror inte på någon allmän matbrist. Produktionen på världens åkrar har hittills ökat i minst samma takt som världsbefolkningen.³

Men konsumtionen är extremt snedfördelad. Den rika världen (OECD-länderna) har 18 procent av världens befolkning men förbrukar 37 procent av all spannmål. Förklaringen är inte att vi äter mera bröd, utan att vi föder upp stora mängder djur på säd – ett mycket ineffektivt sätt att utnyttja råvaror som lika gärna kan ätas direkt av människor.⁴

När det hävdas att matproduktionen måste öka med 70 procent eller mera till 2050 är det inte befolkningsökningen som är huvudorsaken – den beräknas ju bara bli drygt 30 procent – utan att OECD-ländernas resurskrävande djuruppfödning förutsätts bli norm även i resten av världen. Siffrorna baseras inte på några genomtänkta analyser, bara på en framskrivning av rådande trender.⁵ De kan ofta spåras tillbaka till de stora internationella agribusinessföretagen och deras intresse av en större marknad för jordbrukskemikalier och patenterat utsäde.⁶

Ekologiska skördenivåer

Trots bristen på substans i faktaunderlaget har mycket av den politiska diskussionen kommit att handla om hur så stora produktionsökningar ska kunna åstadkommas. I det sammanhanget ifrågasätts ofta ekologiskt lantbruk, eftersom erfarenheten från den rika världen är att skördenivåerna alltid blir lägre med ekologiska metoder.

Det stämmer för Sverige och övriga Europa, där skördarna för ettåriga grödor ligger på 60-80 procent av konventionell produktion.⁷ Men det är inte likadant i resten av världen.

I Nordamerika ligger ekologiska skördar i kontrollerade långtidsstudier på 90-100 procent av konventionell nivå i vanliga grödor som majs och soja, och under torra år ofta högre än i konventionellt jordbruk.⁸

För Asien, Afrika och Latinamerika finns inte lika säkra vetenskapliga data, men tendensen i de studier som finns pekar i helt motsatt riktning. Ekologiskt lantbruk ger ofta rejäla ökningar av skördarna, särskilt i fattiga småbondeområden.⁹

Det är inte så förvånande som det låter. Skördenivåerna hos småbönder i de här världsdelarna är mycket låga i jämförelse med Europa eller Nordamerika, bara 1-2 ton per hektar. Det är nivåer som lätt kan höjas med ekologiska odlingsmetoder.

Maten räcker med ekologiskt

Att ekologiskt lantbruk nu expanderar snabbt i många småbondeområden i den fattiga världen beror oftast just

på att metoden erbjuder en kostnadseffektiv väg till ökad avkastning, utan beroende av dyra importerade produktionsmedel från jordbruksindustrin. De merpriser som den rika världens bönder får för ekoprodukter finns sällan i Afrika, Asien och Latinamerika, och statligt stöd i form av miljöersättningar förekommer inte.¹⁰

Skulle maten verkligen räcka om hela världen odlade 100 % ekologiskt? En forskargrupp i USA gjorde för några år sedan ett systematiskt försök att besvara den frågan. De samlade in alla publicerade skördedata som fanns för ekologisk produktion från hela världen. Med hjälp av dem och internationell statistik från FN:s jordbruksorgan FAO räknade de fram hur mycket av dagens världsproduktion som skulle vara möjlig med helt ekologiskt jordbruk överallt.

Beräkningarna har stora osäkerhetsmarginaler, men även med forskarnas försiktigaste antaganden blev slutsatsen att existerande ekologisk odlingsteknik skulle klara dagens matproduktion – och med realistiska antaganden betydligt mer.¹¹

Mark, vatten och rättvisa

Men som redan konstaterats är det inte produktionsmetoder eller skördenivåer som är det verkligt avgörande för världsförsörjningen. Mat åt alla är i grunden en fråga om social och ekonomisk rättvisa, inte om teknik.

Tillgång till mark och vatten är fortfarande det helt överskuggande behovet för världens fattiga, och på många håll går utvecklingen i helt fel riktning. Jordbruksmark har blivit ett spekulationsobjekt för rika länder och stora företag som är ute efter att säkra framtida produktion av djurfoder eller biobränsle, medan en ökande andel av världens småbönder har för små arealer för att försörja sig själva med mat.¹²

De ekonomiska klyftorna växer mellan landsbygdens fattiga och övriga samhället, särskilt i länder med snabb ekonomisk utveckling och industrialisering. De flesta i den knappa miljarden undernärda är småbönder, lantarbetare och annan landsbygdsbefolkning.¹³

Miljömatkrisen

Snart kommer också hela diskussionen om konventionella eller ekologiska metoder att vara överspelad. En

rad rapporter de senaste 5-10 åren har varnat för det som FN:s miljöorgan UNEP har kallat ”miljömatkrisen” kombinationen av att produktionsmedel som fossilenergi och fosformalm tar slut, att miljöbelastningen med kväve, fosfor och bekämpningsmedel måste minska radikalt, att vattenresurserna sinar eller förorenas, och att åkerjordens bördighet och andra ekosystemtjänster börjar vackla.¹⁴

Som en alldeles färsk EU-studie konstaterar innebär detta att jordbrukets framtid världen över kommer att präglas av resursbrist och kräva en drastisk förändring av både produktionsmodell och konsumtionsvanor.¹⁵ I den framtiden finns knappast någon plats kvar alls för konventionellt jordbruk av dagens modell, och det ekologiska jordbruket kommer snarare att ifrågasättas för att det inte går tillräckligt långt.

Läs mer

Peter Einarsson, *Räcker maten, räcker marken? Om hunger, jordbruk, handel och global solidaritet*, Globala Studier 35, Forum Syd, Stockholm 2010.

http://www.forumsyd.org/templates/FS_ArticleTypeA.aspx?id=12502

FN:s särskilda rapportör för rätten till mat, Olivier De Schutter, har en hemsida med en uppsjö av material om rättvisefrågorna kring världsförsörjningen. www.srfood.org

Noter

Referenserna och weblänkar till dokumenten hittar du på www.ekolantbruk.se/snabbafakta

¹ UN 2011.

² FAO 2009, Shetty 2010.

³ Se <http://faostat.fao.org>

⁴ OECD-FAO 2008, Einarsson 2010.

⁵ WSFS 2009.

⁶ Global Harvest Initiative 2009.

⁷ Mäder et al 2002.

⁸ Posner et al 2008, Pimentel et al 2005.

⁹ UNEP-UNCTAD 2008.

¹⁰ FAO 2007.

¹¹ Badgley et al 2007.

¹² GRAIN 2008.

¹³ De Schutter 2010, Cornia & Court 2001, Millennium Project 2003.

¹⁴ MEA 2005, UNEP 2009, IAASTD 2009, ENA 2011.

¹⁵ SCAR 2011.

Telefon 0155-21 74 79 kansliet@ekolantbruk.se

www.ekolantbruk.se